

TAHAP KEPERCAYAAN ETNIK MELAYU TERHADAP ETNIK LAIN DAN PENGARUHNYA KEPADA INTERAKSI SOSIAL PENGHUNI RUMAH JENIS PANGSAPURI

MARZUDI MD YUNUS

Universiti Malaya

marzudi@um.edu.my

ZAMREE ABU HASSAN

Universiti Malaya

zamree@um.edu.my

MOHAMMAD NAZZRI AHMAD

Universiti Malaya

nazzri@um.edu.my

ABSTRAK

Di Malaysia, interaksi sosial merupakan satu cabaran dalam mewujudkan masyarakat yang bersatu padu dan membentuk perpaduan yang erat berdasarkan prinsip negara bangsa, iaitu bangsa Malaysia. Tahap kepercayaan dan interaksi sosial antara etnik merupakan satu daripada indikator untuk mengenal pasti tahap kesepaduan sosial antara etnik. Kajian ini dilakukan untuk menganalisis tahap kepercayaan dan korelasinya dengan interaksi sosial yang berlaku dalam komuniti. Interaksi sosial yang mempunyai pengaruh sikap prejudis, fahaman stereotaip dan tindakan berbentuk diskriminasi menghasilkan bentuk-bentuk interaksi atau hubungan yang bersifat negatif dalam masyarakat. Fenomena interaksi sosial dalam masyarakat memperlihatkan keadaan sosial masyarakat itu sama ada mempunyai kesepaduan sosial ataupun sebaliknya. Hubungan antara etnik di Malaysia ada ketika berada dalam keadaan baik dan ada ketikanya boleh bertukar menjadi negatif sekiranya terdapat isu-isu yang melibatkan sensitiviti etnik. Tahap perpaduan sosial antara etnik pada peringkat mikro boleh diukur melalui perhubungan dan ikatan kejiranan. Semangat kejiranan yang merujuk kepada kemesraan antara jiran tetangga dan keaktifan penghuni dalam organisasi sosial pada peringkat lokal. Kajian ini bertujuan mengenal pasti interaksi sosial masyarakat yang mendiami rumah jenis pangsapuri dan perkaitannya dengan sikap saling mempercayai antara mereka. Kajian ini turut melihat dan mentafsir tahap kepercayaan dalam kalangan masyarakat, iaitu antara etnik Melayu dengan etnik Cina dan India yang tinggal dalam satu penempatan. Kajian ini menggunakan pendekatan kuantitatif bagi mendapatkan data dan menyelesaikan permasalahan kajian. Hasil kajian mendapati tahap kepercayaan antara etnik yang berlainan adalah rendah. Majoriti responden bersikap saling curiga terhadap etnik lain. Tahap kepercayaan terhadap etnik yang berbeza ini telah mempengaruhi tahap interaksi sosial antara etnik dalam komuniti yang dikaji. Tahap kepercayaan yang rendah antara etnik akan menjejaskan hubungan dan jarak sosial dalam sesebuah komuniti. Kajian ini menjelaskan bahawa perpaduan antara etnik adalah penting dan perlu diberikan perhatian oleh pihak-pihak berwajib, apatah lagi dalam pengisian Malaysia baharu kini.

Kata kunci : interaksi; sosial; komuniti; etnik, perpaduan

ABSTRACT

LEVELS OF MALAY ETHNICITY IN OTHER ETHNICITY AND ITS INFLUENCE ON THE SOCIAL INTERACTION OF RESIDENTIAL TYPE OF APARTMENT

Social interaction is a challenge in creating a united society and forging a solid unity based on the principle of nation state. The level of trust and social interaction between the ethnic groups is one of the indicators for identifying the degree of social cohesion between the ethnic groups. The study was conducted to analyze the level of trust and its correlation with the social interactions taking place in the community. Social interactions that influence prejudice, stereotypical attitudes and discriminatory actions generate negative forms of interaction or relationships in society. The phenomenon of social interaction in society reflects the social condition of the society whether it has social cohesion or vice versa. Ethnic relations in Malaysia are at a disadvantage and in some cases can turn negative if there are issues involving ethnic sensitivity. The degree of inter-ethnic social cohesion at the micro level can be measured through relationships and neighborhood bonding. Neighborhood spirit refers to the warmth between neighbors and the activism of the community in local social organization. This study aimed to identify the social interactions of people living in apartment type homes and their relationship with their mutual trust. The study also looked at and interpreted the level of trust among the people, namely between the Malays and the Chinese and the Indians living in one place. This study uses quantitative approaches to obtain data and solve research problems. The results show that the level of trust between different ethnic groups is low. The majority of respondents were suspicious of other ethnic groups. These different levels of ethnic beliefs influenced the level of social interaction between the ethnic groups in the study community. Low levels of trust between ethnic groups will affect relationships and social distance in a community. This study explains that ethnic cohesion is important and needs attention from the authorities, notably in today's Malaysian economy.

Keywords: interactions; social; community; ethnicity, unity

PENGENALAN

Di Malaysia, interaksi sosial merupakan satu cabaran dalam mewujudkan masyarakat yang bersatu padu dan membentuk perpaduan yang erat berdasarkan prinsip negara bangsa iaitu bangsa Malaysia. Hubungan antara etnik dalam konteks interaksi sosial merupakan suatu yang amat penting sekali. Kepentingan terhadap aspek interaksi sosial dapat dilihat menerusi usaha-usaha yang dilakukan oleh kerajaan menerusi kempen penerapan prinsip Rukun Negara, Dasar Bahasa dan Kebudayaan Kebangsaan, Dasar Ekonomi Baru, Dasar Perpaduan Nasional, sekolah Wawasan, program 'Kongsi-Raya' dan Gagasan 1Malaysia (Hasnah Hussiin, 2009; Najib Razak, 2010).

Namun, untuk mencapai cita-cita tersebut pelbagai cabaran dalam banyak aspek haruslah diatasi oleh semua warganegara. Perbezaan-perbezaan yang meliputi aspek bahasa, agama, budaya dan pemikiran yang berasaskan kepada perbezaan etnik merupakan penghalang ke arah membentuk perpaduan yang kukuh bagi sebuah negara Malaysia yang mempunyai masyarakat majmuk. Interaksi sosial yang baik di antara semua etnik yang berbeza merupakan satu asas

utama bagi mewujudkan perpaduan yang erat bersama elemen-elemen lain seperti kestabilan politik dan ekonomi (Chamil Wariya, 2007). Justeru, interaksi sosial yang mempunyai pengaruh sikap prejudis, fahaman stereotaip dan tindakan-tindakan berbentuk diskriminasi menghasilkan bentuk-bentuk interaksi dan hubungan yang bersifat negatif dalam masyarakat. Bentuk-bentuk interaksi yang bersifat negatif akhirnya mengundang kecelakaan dan kerugian yang besar terhadap nilai-nilai kemanusiaan dan negara (Abdul Rahman Ismail, 2007).

Kerajaan Malaysia melalui pelbagai program yang dilaksanakan oleh agensi-agensinya telah banyak melakukan usaha untuk integrasi antara etnik supaya hidup dalam keadaan harmoni. Usaha yang dilakukan mencakupi persediaan sendiri melalui program Rukun Negara, aktiviti Rukun Tetangga, Komuniti 1Malaysia di peringkat komuniti setempat, dan Gagasan 1Malaysia sebagai usaha di peringkat nasional bagi mewujudkan bentuk-bentuk interaksi sosial yang positif dalam kalangan rakyat berbilang etnik di Malaysia (Najib Razak, 2010; Manisah Salamon dan Halim Tajuddin, 2005; Hasnah Hussiin, 2009). Program-program yang dilaksanakan itu mempunyai matlamat penting bagi membentuk penyatuan seluruh rakyat yang terdiri daripada pelbagai etnik supaya menjadi satu masyarakat yang bersepadu untuk mewujudkan kesepaduan sosial (Omi Habibah Sharif, 2010A).

Dalam hal ini interaksi sosial di peringkat komuniti setempat merupakan wadah yang boleh digunakan untuk mengetahui bentuk-bentuk interaksi sosial yang berlaku dalam masyarakat yang berbeza etnik. Tambahan sikap prejudis, fahaman stereotaip dan tindakan diskriminasi dilihat mempunyai upaya mempengaruhi bentuk-bentuk interaksi sosial dalam masyarakat yang sedemikian. Hasil interaksi sosial di peringkat komuniti juga boleh memperlihatkan faktor-faktor yang menyumbang kepada pembentukan sikap prejudis, fahaman stereotaip dan tindakan diskriminasi serta menunjukkan pola-pola interaksi dalam masyarakat berbeza etnik. Dengan yang demikian interaksi sosial merupakan elemen yang penting bagi mengenal pasti tahap kesepaduan sosial dalam masyarakat berbilang etnik seperti di Malaysia.

Kejiranan merupakan komuniti setempat yang paling asas bagi mengukur dan mengenalpasti tahap keterikatan dan kepercayaan dalam masyarakat. Sentimen kejiranan boleh dijadikan asas yang kukuh dalam menentukan tahap kepercayaan antara etnik dalam sesebuah masyarakat (Alauddin, 2007). Perbezaan agama, kebudayaan dan pendidikan juga menjadi faktor kepada pelebaran jurang perbezaan kaum di negara ini (Ruslan Zainuddin et al., 2005). Setiap kaum berpegang kepada pegangan agama, mempunyai kebudayaan dan aliran pendidikan yang berbeza. Kaum Melayu beragama Islam, kaum Cina menganut agama Buddha manakala kaum India pula menganut agama Hindu. Ada juga sebahagian kaum Cina dan India yang menganut agama Kristian. Mereka juga mengamalkan adat resam yang jauh berbeza dan terlalu asing bagi setiap kaum yang ada di Tanah Melayu. Ini berikutan asal usul mereka dari tempat yang berbeza dari sudut kedudukan geografi. Aliran sistem pendidikan yang digunakan juga berbeza dengan bahasa pengantar mengikut pertuturan kaum-kaum itu sendiri. Hal ini terus berlaku sehingga ke hari ini. Perbezaan ini bukan sahaja menguatkan lagi sikap perkauman, tetapi juga menghalang integrasi dan pergaulan yang luas antara kaum (Ruslan Zainuddin et al., 2005).

Dalam aspek sosioekonomi pula perbezaan terjadi akibat pengasingan bidang pekerjaan mengikut kaum tertentu (Ruslan Zainuddin et al., 2005). Perbezaan pekerjaan menghasilkan kegiatan ekonomi yang berbeza. Kaum Cina yang tinggal di bandar-bandar menjalankan aktiviti perniagaan dan perlombongan yang mendatangkan pulangan yang lumayan. Keadaan ini berbeza dengan kaum Melayu dan India di kawasan pedalaman dan estet yang mendapat pulangan yang sedikit dan cukup untuk keperluan sara diri sahaja. Kegiatan ekonomi yang berlainan ini mewujudkan jurang pendapatan yang tidak seimbang. Perjuangan memperkasakan kaum sendiri sehingga melewati sempadan sensitiviti kaum menaikkan kemarahan dan kebencian serta

prasangka. Sensitiviti kaum, kemarahan dan kebencian serta prasangka ini merumitkan lagi perpaduan dan integrasi kaum di negara ini. Perbezaan-perbezaan ini merupakan antara fenomena yang wujud di negara ini yang boleh menggugat kestabilan politik sosial dan negara (Shamsul Amri Baharuddin, 2003; Ruslan Zainuddin et al., 2005).

Hubungan etnik adalah satu daripada aspek penting dalam kehidupan manusia kerana manusia dijadikan berbangsa-bangsa dengan pelbagai kelompok etnik. Masyarakat yang pelbagai etnik, budaya serta agama merupakan ciri-ciri utama kebanyakan negara di dunia hari ini. Hanya segelintir sahaja negara yang wujud di dunia hari ini berasaskan etnik tunggal. Persaingan dan konflik sama ada secara nyata atau terbuka untuk mendapat sumber yang terhad tidak dapat dielak bagi negara-negara yang mempunyai pelbagai etnik (Mansor Mohd. Noor et al., 2006).

Oleh itu, manusia walau di mana sahaja tidak dapat terlepas dari melakukan interaksi sosial dengan manusia lain di persekitaran. Simmel (Ritzer, 2011), seorang ahli sosiologi Jerman menjelaskan bahawa hakikat hidup bermasyarakat terdiri daripada hubungan-hubungan yang mempertemukan individu-individu dalam kegiatan bersama seperti beragama, mencari nafkah, perkahwinan, pendidikan, beriadah dan bernegara. Hubungan-hubungan yang berlaku itu melibatkan hubungan yang bersifat sementara dan kekal. Hubungan antara individu dan antara kelompok terjadi akibat adanya interaksi boleh memnimbulkan kesan positif mahupun negatif dalam masyarakat (Veeger, 1992). Sementara itu menurut Blumer (Veeger, 1992), bahawa manusia bertindak dalam suatu interaksi atas dasar makna yang dimiliki. Makna yang dimiliki itu berasal daripada interaksi antara seseorang dengan seseorang yang lain senantiasa berubah-ubah akibat adanya proses penaksiran makna yang dilakukan dalam proses perhubungan (Massofa 2008).

PERMASALAHAN KAJIAN

Fenomena interaksi sosial dalam komuniti sosial di Malaysia memperlihatkan keadaan sosial masyarakat itu sama ada mempunyai kesepaduan sosial ataupun sebaliknya telah memberi kesan terhadap tahap kepercayaan antara etnik. Hubungan antara etnik di Malaysia boleh berubah dengan cepat berdasarkan isu-isu semasa boleh bertukar menjadi negatif sekiranya terdapat elemen sensitiviti etnik (Ahmad Fawzi Basri et al., 1987). Gambaran ini, seolah-olah menunjukkan bahawa tahap kepercayaan antara etnik yang lemah, walaupun setelah sekian lama rakyat Malaysia yang berlainan etnik tinggal bersama dan membentuk masyarakat majmuk, keadaan kesepaduan sosial yang wujud sekarang kurang menyerlah (Fatan Hamamah Yahaya, 2011). Semenjak tahun 1969 lagi, isu-isu berkaitan hubungan etnik yang merangkumi soal perpaduan nasional, perkauman, prejudis dan polarisasi etnik dalam sektor-sektor ekonomi tertentu menjadi tajuk-tajuk utama dalam akhbar harian (Ahmad Fawzi Basri et al., 1987). Sementara itu dalam dekad mutakhir ini, isu-isu yang berkaitan kontrak sosial, hubungan antara etnik, pertikaian hak bumiputera dan toleransi antara etnik sering ditimbulkan oleh pihak-pihak tertentu, seolah-olah memberikan gambaran bahawa masyarakat berbilang etnik di negara ini mempunyai sikap prejudis, stereotaip dan dilayani secara diskriminasi. Keadaan ini seolah-olah bertentangan dengan konsep persamaan kewarganegaraan (Ani Awang ,2008; Lee Lam Thye, 2008; Herman Hamid, 2008; Firdaus Abdullah, 2009). Bentuk-bentuk interaksi dalam masyarakat multietnik tidak statik keadaannya. Keadaan interaksi sosial seolah-olah ada ketikanya menunjukkan adanya perpaduan yang erat seperti yang dinyatakan oleh pihak pemerintah. Manakala pada masa yang sama, ada pendapat yang menyatakan bahawa interaksi sosial dalam masyarakat menunjukkan bahawa tiadanya perpaduan yang benar-benar kukuh.

Justeru, timbul persoalan apakah bentuk-bentuk interaksi sosial yang wujud dalam masyarakat multi-etnik selepas berlaku perubahan-perubahan sosial di negara ini.

KAJIAN LITERATUR

Interaksi sosial berlaku apabila wujudnya hubungan dua atau lebih individu dengan pihak yang berbeza. Interaksi bersifat positif akan memperlihatkan kesan interaksi sosial yang positif. Manakala interaksi yang bersifat negatif akan menghasilkan kesan yang negatif. Dalam membicarakan interaksi, teori hubungan oleh Allport (1954) merupakan salah satu teori yang relevan bagi menjelaskan konsep 'interaksi' sebagai cara untuk membentuk hubungan yang berkesan antara kumpulan-kumpulan yang menghadapi konflik. Teori ini menekankan aspek hubungan sosial sebagai cara yang sesuai untuk mengurangkan sikap prejudis antara golongan majoriti dan minoriti.

Secara umumnya interaksi sosial merupakan perkara yang sangat penting bagi membentuk aktiviti-aktiviti sosial dalam masyarakat. Interaksi sosial antara kelompok manusia dilakukan akan melibatkan interaksi dengan kelompok dalam dan juga dengan kelompok luar. Secara am, interaksi berlaku disebabkan adanya suatu kepentingan pelaku interaksi. Keadaan tersebut bermakna interaksi dilakukan berasaskan apakah tujuan interaksi itu dilakukan oleh pihak-pihak yang terlibat. Akibat proses tersebut, interaksi sosial yang berlaku antara individu atau kelompok boleh dikategorikan kepada pelbagai bentuk seperti diskriminasi, kerjasama, persaingan, permusuhan dan konflik (Elly Setiadi et al., 2006; Abdul Rahman Ismail, 2007; Soerjono, 2012; Wan Norhasniah, 2012).

Interaksi sosial yang utuh akan membentuk kesepaduan sosial. Kesepaduan merupakan fenomena sosial yang dipacu oleh idaman mendalam terhadap perpaduan akan mempengaruhi para anggota masyarakat untuk bersama merungkai berbagai-bagai ikhtiar dan kegiatan yang dianggap sebagai prasyarat yang boleh mencapai perpaduan dalam masyarakat. Kesepaduan dalam konteks masyarakat Malaysia ialah gabungan seluruh unsur kepelbagaian yang disatukan untuk membentuk satu masyarakat yang berbeza tetapi mempunyai ikatan kewarganegaraan yang sama (Shamsul, 2012). Kesepaduan sosial akan membawa kemakmuran dalam negara, untuk mencapai matlamat itu semua pihak wajar mematuhi undang-undang yang telah dibina melalui perlembagaan (Halis, 2013).

Tahap kepercayaan terhadap jiran merupakan elemen penting dalam membentuk ikatan kejiiran. Kepercayaan terhadap jiran akan mewujudkan rasa kepuasan hidup dalam sesebuah komuniti sosial. Alauddin (2007) menjelaskan bahawa rasa kepercayaan terhadap jiran akan membentuk kepuasan hidup, rasa kekitaan dan meningkatkan sentiment kejiiran dalam sesebuah komuniti bandar. Masyarakat dalam sesebuah kejiiran akan merasakan kepuasan hidup dan merasa selamat untuk tinggal dan bergantung harap jika tahap kepercayaan terhadap jiran wujud dalam sesebuah kejiiran.

Dalam proses interaksi sosial, bahasa memainkan peranan penting dalam menentukan kejayaan komunikasi. Komunikasi ialah proses penyampaian atau pemindahan maklumat, idea, perasaan dan buah fikiran daripada satu pihak kepada satu pihak yang lain. Tanpa bahasa, manusia tidak boleh berkomunikasi dengan manusia yang lain. Kemahiran berbahasa akan menarik perhatian orang lain turut sama dalam proses komunikasi (Mohd Asri, Zulkifley Dan Kartini, 2017). Bahasa dianggap sebagai paparan tingkah laku dan jiwa penutur dan seterusnya menggambarkan akal budi penutur bahasa tersebut. Makna yang terdapat pada bahasa Melayu

bukan sahaja terhadap kepada makna tersurat tetapi juga makna tersirat (Hawa Dan Zulkifley, 2015).

METODOLOGI

Kajian ini telah dilakukan di Seksyen 2, Wangsa Maju, Kuala Lumpur. Seksyen 2 merupakan salah satu seksyen di perbandaran Wangsa Maju. Kajian ini menggunakan pendekatan kuantitatif mendapatkan data dan menyelesaikan permasalahan kajian. Pengutipan data menggunakan borang soal selidik digunakan bagi mendapatkan pola interaksi sosial dalam aspek yang berkaitan dengan tahap kepercayaan terhadap jiran bukan Melayu. Kaedah pensampelan yang digunakan untuk mendapatkan responden ialah Pensampelan Bukan Rawak. Sampel dipilih daripada kalangan etnik iaitu Melayu yang mempunyai jiran bukan Melayu yang tinggal sebelah-menyebelah. Pensampelan ini dipilih kerana ciri-ciri komuniti penduduk di kawasan kajian ini melibatkan klasifikasi populasinya yang homogenous iaitu setiap kumpulan mempunyai ciri-ciri yang serupa mengikut etnik yang ada di kawasan bandar. Saiz sampel ukajian ini ialah seramai 92 responden Melayu.

TAHAP KEPERCAYAAN ORANG MELAYU TERHADAP BUKAN MELAYU

Pembentukan sikap mempercayai jiran boleh diukur dalam pelbagai elemen. Kajian yang dilakukan oleh Alauddin (2007) menyatakan bahawa tahap kepercayaan terhadap jiran diukur melalui pelaksanaan kawalan sosial sendiri yang meliputi kadar kejadian jenayah, vandalisme, keterlibatan jiran dengan penagihan dadah, delikkuansi muda-mudi dan gejala lepak dalam komuniti kejiranan. Dalam kajian ini, elemen kepercayaan terhadap jiran diukur melalui perkara asas dalam hubungan kejiranan. Perkara tersebut adalah kesediaan meninggalkan harta benda untuk dijaga oleh jiran, kesediaan memberitahu jiran jika tiada di rumah dalam tempoh yang lama, merasakan jiran seorang yang baik, bersangka jiran akan menolong jika semasa kesusahan, dan rasa selamat tinggal dalam kejiranan.

Jadual 1, merupakan dapatan-dapatan yang dikaitkan dengan elemen tahap kepercayaan dalam hubungan kejiranan bagi orang Melayu dengan etnik bukan Melayu. Elemen pertama ialah kesediaan untuk meninggalkan harta benda kepada jiran yang bukan Melayu. Hasil analisis menunjukkan 64% responden Melayu tidak percaya untuk meninggalkan harta benda mereka dijaga oleh jiran bukan Melayu. Sebanyak 19.6% responden Melayu menyatakan bahawa mereka percaya untuk memberikan harta mereka dijaga oleh jiran bukan Melayu. Manakala, 16.3% responden tidak pasti tahap kepercayaan mereka terhadap jiran bukan Melayu.

Elemen kedua ialah kesediaan memberitahu jiran bukan Melayu jika tiada di rumah dalam tempoh tertentu. Dapatan analisis menunjukkan bahawa 54.1% responden Melayu tidak percaya untuk memberitahu jiran bukan Melayu jika mereka tiada di rumah, hanya 19.6% responden Melayu akan memberitahu jiran bukan Melayu jika tiada di rumah dalam tempoh tertentu. Sebanyak 16.3% lagi menyatakan bahawa mereka tidak pasti tentang perkara ini.

Elemen ketiga pula, adalah berkaitan dengan persepsi dalaman seseorang terhadap jiran berlainan etnik. Dalam konteks ini, persepsi tersebut adalah anggapan responden Melayu terhadap jiran bukan Melayu apabila mereka memerlukan pertolongan. Sebanyak 37.0%

responden Melayu didapati mempercayai bahawa jiran bukan Melayu mereka akan memberikan pertolongan apabila ditimpa kesusahan. Dalam peratusan sama, iaitu sebanyak 37.1% responden juga menyatakan tidak percaya jiran bukan Melayu akan menolong mereka apabila dalam kesusahan. Sementara itu, sebanyak 26.1% responden Melayu didapati tidak pasti akan kesanggupan jiran bukan Melayu menolong mereka apabila ditimpa kesusahan.

Elemen yang keempat juga adalah berkaitan persepsi terhadap jiran bukan Melayu. Majoriti responden Melayu tidak mempercayai jiran bukan Melayu mereka mempunyai sifat baik. Hanya 28.3% sahaja responden Melayu mempercayai bahawa jiran bukan Melayu yang berjiran dengan mereka adalah insan yang baik. Selebihnya, iaitu sebanyak 26.1% tidak pasti dalam memberikan penilaian yang muktamat kepada jiran bukan Melayu.

Elemen seterusnya adalah berkaitan dengan perasaan rasa selamat tinggal dalam komuniti kejiranan. Majoriti responden Melayu didapati merasa selamat tinggal dalam komuniti kejiranan mereka walaupun pada hakikatnya mereka kurang mempercayai jiran bukan Melayu. Sebanyak 51.1% responden Melayu merasa selamat tinggal dalam komuniti kejiranan mereka. Sebanyak 27.7% responden Melayu tidak mempercayai tahap keselamatan mereka dalam hidup bersama jiran bukan Melayu. Sebanyak 27.1% responden juga didapati tidak pasti tahap keselamatan berada bersama jiran bukan Melayu. Dapatan bagi elemen kelima ini merupakan sesuatu yang menarik untuk diperhatikan. Majoriti responden Melayu secara amnya tidak mempunyai kepercayaan yang jitu terhadap jiran bukan Melayu, tetapi dalam masa yang sama percaya mereka selamat untuk tinggal bersama orang yang mereka tidak percaya dalam hubungan kejiranan

JADUAL 1 : Elemen yang Mempunyai Hubungan dalam Membentuk Tahap Kepercayaan Terhadap Jiran.

Bil	Perkara	Percaya (%)	Tidak pasti (%)	Tidak percaya (%)
1	Kesediaan meninggalkan harta benda untuk dijaga oleh jiran	19.6	16.3	64.1
2	Kesediaan memberitahu jiran jika tiada di rumah	19.6	16.3	54.1
3	Bersangka jiran akan menolong jika semasa kesusahan	37	26.1	37
4	Merasakan jiran seorang yang baik	28.3	26.1	45.7
5	Rasa selamat tinggal dalam kejiranan	51.1	27.7	27.2

N=92

Jadual 2 merupakan nilai skor tahap kepercayaan responden Melayu terhadap jiran bukan Melayu. Nilai skor ini diperolehi daripada analisis indeks elemen kepercayaan responden dalam hubungan kejiranan. Nilai skor 1.0 hingga 2.99 dikategorikan sebagai mempunyai tahap kepercayaan yang signifikan terhadap jiran bukan Melayu. Nilai skor 3.1 hingga 5.0 dikategorikan sebagai tidak mempunyai tahap kepercayaan signifikan terhadap jiran bukan

Melayu, manakala nilai skor 3.0 dikategorikan sebagai tidak pasti sama ada mempunyai sikap mempercayai atau tidak mempercayai jiran bukan Melayu. Berdasarkan Jadual 2 tersebut, hanya 25% responden Melayu mempunyai tahap kepercayaan yang signifikan terhadap jiran bukan Melayu, berbanding 60.9% responden lagi didapati tidak mempercayai jiran bukan Melayu mereka. Selebihnya 14.1% tidak dapat dipastikan tahap kepercayaan mereka terhadap jiran bukan Melayu. Dapatan ini menunjukkan bahawa majoriti responden Melayu didapati tidak mempercayai jiran mereka daripada etnik lain. Boleh disimpulkan bahawa orang Melayu tidak mempercayai etnik bukan Melayu dalam konteks hubungan kejiiran.

JADUAL 2 : Tahap Kepercayaan Berdasarkan Nilai Skor Terhadap Perkara yang Dikaitkan dengan Unsur Percaya dalam Hubungan Kejiiran.

Nilai Skor	Kekerapan	Peratusan (%)	Justifikasi	Peratusan (%)
1.00	2	2.2		
1.50	2	2.2		
2.00	12	13.0	Percaya	25.0
2.50	7	7.6		
3.00	13	14.1	Tak pasti	14.1
3.50	7	7.6		
4.00	44	47.8		
4.50	1	1.1	Tak percaya	60.9
5.00	4	4.3		
Jumlah	92	100.0		

N=92

PENGARUH TERHADAP INTERAKSI SOSIAL

Jadual 3 merupakan analisis silang yang dibuat terhadap tahap kepercayaan dengan sikap prejudis, fahaman stereotaip dan tindakan diskriminasi yang berlaku dalam kejiiran. Bahagian pertama adalah berkaitan dengan sikap prejudis. Hasil analisis menunjukkan bahawa responden yang mempercayai jiran bukan Melayu terdiri daripada 23.3% yang tiada sikap prejudis, dan 1.1% yang bersikap neutral dan mempunyai sikap prejudis terhadap etnik lain. Responden yang tidak pasti tahap kepercayaan mereka kepada jiran bukan Melayu terdiri daripada 5.5% yang tiada sikap prejudis, 1.1% bersikap neutral, dan 6.7% yang mempunyai sikap prejudis terhadap etnik lain. Seterusnya responden yang tidak mempercayai jiran bukan Melayu terdiri daripada 5.5% yang tidak prejudis, 5.5% neutral dan 50% yang mempunyai sikap prejudis terhadap etnik lain. Dapatan daripada analisis tersebut menunjukkan bahawa majoriti responden yang tidak mempercayai jiran bukan Melayu adalah terdiri daripada responden yang mempunyai sikap prejudis terhadap etnik lain. Berdasarkan kepada dapatan ini, boleh disimpulkan bahawa sikap prejudis mempunyai kaitan yang signifikan dengan tahap kepercayaan responden Melayu terhadap jiran bukan Melayu dalam hubungan kejiiran.

Analisis kedua adalah berkaitan hubungan dengan fahaman stereotaip. Responden yang percaya kepada jiran bukan Melayu terdiri daripada 7.6% yang tiada fahaman stereotaip, dan 17.4

responden yang mempunyai fahaman stereotaip terhadap etnik lain. Responden yang tidak pasti tahap kepercayaan mereka terhadap jiran bukan Melayu terdiri daripada 2.3% responden yang tidak mempunyai fahaman stereotaip, dan 10.8% responden yang mempunyai fahaman stereotaip terhadap etnik lain. Bagi responden yang tidak mempercayai jiran bukan Melayu pula terdiri daripada 5.4% yang mempunyai fahaman stereotaip, 1.1% yang berfahaman neutral, dan 55.4% yang mempunyai fahaman stereotaip terhadap etnik lain. Dapatan ini menunjukkan bahawa responden yang mempunyai fahaman stereotaip terhadap etnik lain lebih cenderung tidak mempercayai jiran bukan Melayu. Dapatan ini juga menunjukkan bahawa lebih separuh responden Melayu mempunyai fahaman stereotaip terhadap etnik lain. Justeru, boleh dirumuskan bahawa fahaman stereotaip terhadap etnik lain mendorong kepada pembentukan tahap kepercayaan yang rendah kepada jiran bukan Melayu dalam hubungan kejiiran.

Analisis yang ketiga adalah berkaitan tindakan diskriminasi dalam hubungan kejiiran. Dapatan pada Jadual 3 menunjukkan bahawa responden yang mempercayai jiran bukan Melayu terdiri daripada 24.2% responden yang tidak melakukan diskriminasi terhadap etnik lain. Hanya 1.1% responden yang percaya kepada jiran bukan Melayu melakukan tindakan yang berbentuk diskriminasi. Manakala, responden yang tidak pasti tahap kepercayaan mereka pula terdiri daripada 14.3% responden yang tidak melakukan diskriminasi, 4.4% yang bertindak secara neutral dan 8.8% yang melakukan tindakan berbentuk diskriminasi. Seterusnya analisis terhadap responden yang tidak mempercayai jiran bukan Melayu. Mereka terdiri daripada 47.2% responden yang tidak melakukan diskriminasi, 4.4% yang bertindak secara neutral, dan 8.8% responden yang melakukan tindakan diskriminasi ke atas etnik lain. Dapatan ini telah memperlihatkan bahawa tindakan yang berbentuk diskriminasi tidak mempunyai kaitan yang jelas dalam pembentukan tahap kepercayaan terhadap jiran bukan Melayu.

JADUAL3 : Analisis Silang antara Tahap Kepercayaan Responden dengan Sikap Prejudis, Stereotaip dan Diskriminasi

Tahap kepercayaan	Sikap prejudis, fahaman stereotaip dan tindakan diskriminasi (%)		
	Tiada prejudis	Neutral	Prejudis
Percaya	23.3	1.1	1.1
Tak pasti	5.5	1.1	6.7
Tak percaya	5.5	5.5	50
	Tiada stereotaip	Neutral	Stereotaip
Percaya	7.6	0	17.4
Tak pasti	2.3	0	10.8
Tak percaya	5.4	1.1	55.4
	Tiada diskriminasi	Neutral	Diskriminasi
Percaya	24.2	0	1.1
Tak pasti	14.3	0	0
Tak percaya	47.2	4.4	8.8

N=92

PERBINCANGAN

Sikap mempercayai jiran merupakan sikap yang penting dan perlu wujud dalam membina ikatan kejiwaan dalam masyarakat. Jiran yang mempunyai semangat kejiwaan akan melahirkan rasa selamat dan mewujudkan sentimen kebersamaan yang kukuh (Alauddin, 2007). Persefahaman dan kepercayaan terhadap jiran dalam hubungan peribadi pula akan meningkatkan interaksi sosial terutama yang melibatkan interaksi sosial. Interaksi sosial yang melibatkan aksi pandang-memandang, memberi dan membalas senyuman, berjabat tangan dan berbual seketikan apabila bertemu akan aktif apabila wujudnya kesepaduan sosial dalam kalangan jiran berlainan etnik (Marzudi, 2015).

Dalam konteks komuniti yang dikaji, didapati majoriti responden Melayu yang tinggal di rumah pangsapuri tidak mempercayai jiran bukan Melayu yang tinggal berjiran dengan mereka. Keadaan tersebut menunjukkan bahawa wujud jarak sosial antara etnik yang begitu ketara sekali. Simmel dalam Ritzer (2011) menjelaskan bahawa jarak sosial boleh wujud jika mempunyai unsur prasangka (prejudis). Jadual 3, dalam kertas ini telah menunjukkan bahawa unsur prejudis mempengaruhi pembentukan tahap kepercayaan terhadap jiran bukan Melayu. Sikap prejudis iaitu prasangka tanpa asas yang kukuh mempengaruhi persepsi responden Melayu terhadap jiran bukan Melayu. Prejudis yang wujud dalam diri seseorang pula akan membentuk fahaman yang salah sehingga mewujudkan stereotaip negatif terhadap etnik lain (Marzudi, 2015). Dalam konteks kajian ini, etnik lain merujuk kepada jiran bukan Melayu.

Jarak sosial juga dikaitkan dengan rasa aliansi kepada orang lain yang berbeza budaya. Orang yang berbeza budaya dilihat sebagai orang asing yang tidak wajar untuk diberikan tahap kepercayaan dalam hal melibatkan perkara peribadi. Seperti mana yang dijelaskan oleh Simmel (dalam Ritzer 2011) menjelaskan, interaksi sosial dalam masyarakat menghasilkan suatu rangkaian “geometrik sosial” yang menghasilkan jarak sosial. Unsur seperti prejudis dan stereotaip dalam aspek primer yang terbentuk semasa interaksi sosial dilakukan. Aspek primer dan sekunder dalam “geometrik sosial” Simmel ini bukanlah merupakan suatu yang bersifat khusus tetapi merupakan satu rangkaian rangkaian konsep-konsep yang wujud dalam suatu masyarakat dan digunakan bagi memperjelaskan hubungan-hubungan yang berlaku sehingga wujudnya suatu jarak sosial. Ini bermakna, orang Melayu dalam komuniti yang dikaji, hanya memberi kepercayaan kepada kelompok etnik sendiri sahaja dalam hubungan kejiwaan. Hubungan kejiwaan dalam melibatkan perkara peribadi tidak berlaku sehingga boleh membina rasa percaya-mempercayai antara mereka.

Walaupun orang Melayu dalam kawasan yang dikaji mempunyai tahap kepercayaan yang rendah akibat daripada sikap prejudis dan stereotaip negatif, majoriti mereka tidak melanjutkan sikap dan fahaman kepada bentuk tindakan fizikal yang boleh dikaitkan dengan diskriminasi. Hubungan kejiwaan masih berlaku walaupun mempunyai sikap prejudis dan fahaman stereotaip. Jelas sekali menunjukkan bahawa jarak fizikal yang hampir tidak dapat merapatkan jarak sosial antara etnik dalam komuniti kejiwaan yang dikaji.

Peratusan ketidakpercayaan dalam aspek melibatkan harta benda dan memberitahuji jiran bukan Melayu jika tiada di rumah merupakan perkara asas dalam membina kepercayaan dalam hubungan kejiwaan merupakan salah satu elemen bahawa mereka tidak mempunyai hubungan kenal-mengenal antara satu sama lain (Marzudi, 2015). Hubungan kenal-mengenal ini merupakan salah satu prasyarat dalam membentuk tahap kepercayaan antara etnik (Marzudi, 2015). Ketiadaan hubungan kenal-mengenal ini menyebabkan majoriti responden Melayu kurang mempercayai jiran bukan Melayu.

KESIMPULAN

Kewujudan jarak sosial yang ketara dalam hubungan kejiiran melibatkan orang Melayu dengan bukan Melayu begitu ketara. Sikap prejudis dan fahaman stereotaip menyumbang kepada tahap kepercayaan yang rendah dalam kalangan orang Melayu terhadap jiran bukan Melayu dalam hubungan kejiiran. Kepercayaan dalam hubungan kejiiran merupakan asas dalam membentuk kesepaduan sosial dalam masyarakat. Berdasarkan kepada dapatan-dapatan yang diperolehi dalam kajian ini jelas menunjukkan bahawa orang Melayu masih mempunyai prejudis dan stereotaip negatif terhadap etnik lain.

RUJUKAN

- Abdul Rahman Ismail. 2007. *Sejarah Politik Malaysia 1965-2000*. Dlm. A. Rahman Ismail (pngr.). *Malaysia- Sejarah Kenegaraan dan Politik*. Kuala Lumpur : Dewan Bahasa dan Pustaka.
- Ahmad Fawzi Basri, Abdul Halim Ahmad, Abdul Rahman Aziz (pnys.). 1987. *Isu-Isu Perpaduan Nasional- Cabaran, Pencapaian & Masa Depan*. Jitra : Universiti Utara Malaysia.
- Alauddin Bin Sidal . 2007. *Ikatan dan Sentimen Kejiiran Orang Melayu Bandar di Kuala Lumpur*. Tesis Dr. Fal, Fakulti Sains Sosial dan Kemanusiaan, Universiti Kebangsaan Malaysia.
- Allport, G.W. 1954. *The nature of prejudice*. New York: Doubleday & Company, Inc.
- Ani Awang. 2008. *Fahami Kontraks Sosial*. Utusan Malaysia, 23 Oktober 2008.
- Chamil Wariya. 2007). *Malaysia 50 Fakta Asas Kenegaraan*. Kuala Lumpur: Media Global Matrix.
- Elly M. Setiadi, A. Hakam, H. K. & Ridwan Effendi. 2006. *Ilmu Sosial Dan Budaya Dasar- Edisi Kedua*. Jakarta: Kencana Prenada Media Group.
- Firdaus Abdullah. 2009. *Sukarnya Mencari Kesepakatan Bernegara*. Utusan Malaysia, 15 Februari 2009.
- Halis Azhan Mohd. Hanafiah. 2013. *Pembinaan Negara Dalam Tikus Rahmat Dan Perlembagaan Persekutuan: Suatu Kajian Perbandingan*. *Jurnal Melayu*, 11(2) , 1-13.
- Hasnah_Hussiin. 2009. *Artikel Kenegaraan Dan Hubungan Etnik*. Kuantan: Penerbit Universiti Malaysia Pahang.
- Hawa Mahfuzah Rusidin & Zulkifley Bin Hamid. 2015. *Akal Budi Melayu Dalam Mantera: Analisis Semantik Kognitif*. *Jurnal Melayu*, 14(2), 260-273.
- Herman Hamid. 2008. *Henti Persoal Hak Melayu*. Utusan Malaysia, 18 Oktober 2008.
- Lee, Lam Thye. 2008. *Akta Hubungan Kaum Perlu?*. Utusan Malaysia, 26 September 2008.
- ISSN 1675-7513

- Manisah Salomon dan Abdul Halim Tajuddin. 2005. *1945-2005 Penerangan Penggerak Minda Rakyat*. Kuala Lumpur: Jabatan Penerangan Malaysia.
- Mansor Mohd. Noor, Abdul Rahman Abdul Aziz dan Mohamad Ainuddin Iskandar Lee. 2006. *Hubungan Etnik di Malaysia*. Petaling Jaya : Prentice Hall Peason Malaysia Sdn. Bhd.
- Marzudi Md Yunus .2015. Pengaruh Prejudis, Stereotaip Dan Diskriminasi Terhadap Interaksi Sosial Di Malaysia :Kajian Kes Hubungan Etnik Di Wangsa Maju, Kuala Lumpur. Tesis Dr. Fal, Fakulti Sains Sosial dan Kemanusiaan, Universiti Kebangsaan Malaysia.
- Massofa. 2013. Pengertian Interaksi Sosial. <http://massofa.wordpress.com/2008/02/06/bidang-kajian-sosiologi-dan-interaksi-sosial/.html> [15 Februari 2013].
- Mohd Asri Harun , Zulkifley & Kartini Abd. Wahab. 2017. Kajian Perbandingan Sikap Dan Kecekapan Komunikatif Bahasa Melayu Dalam Kalangan Murid-Murid Melayu Bandar Dan Luar Bandar. *Jurnal Melayu*, Isu Khas 2017, 280-303.
- Najib Razak. 2010. *Tranformasi Malaysia: Ucapan Perdana Menteri Najib Tun Razak 2009*. Kuala Lumpur: Jabatan Penerangan Malaysia.
- Omi Habibah Sharif. 2010A. *Imalaysia Dalam Kepelbagaian*. Kuala Lumpur: Ketua Pengarah, Jabatan Penerangan Malaysia.
- Ritzer, G. 2011. *Sociological Theory-Eight Edition*. New York: The McGraw Hill Companies.
- Ruslan Zainuddin, Mohd. Mahadee Ismail dan Zaini Othman. 2005. *Kenegaraan Malaysia*. Shah Alam: Oxford Fajar Sdn. Bhd.
- Shamsul Amri Baharuddin (Pnyt.). 2012. *Modul Hubungan Etnik*. Bangi: Institut Kajian Etnik, UKM.
- Shamsul Amri Baharuddin. 2003. *Pembentukan Identiti di Malaysia: Konsep, Pengalaman dan Masa Depan*. Dlm. Shamsul, Rahimah, Abdul Rahman, Mohamed Yusoff & Kamaruddin (pnyt.). *Membina Bangsa Malalaysia*, hlm. 27-55. Jilid 2. Kuala Lumpur : Jabatan Perpaduan Negara.
- Veeger, K. J., Hasan, D. H., Ngganggung, P. P., Widyastuty, R. A., T.P, P. T., Sanyotohadi, H., Sh, D. a. W. & Suharto, D. J. 1992. *Pengantar Sosiologi: Buku Panduan Mahasiswa*. Jakarta: Asosiasi Perguruan Tinggi Katolik dan Penerbit PT Gramedia Pustaka Utama.
- Wan Norhasniah Wan Husin. 2012. *Peradaban dan Perkauman Di Malaysia*. Kuala Lumpur: Penerbit Universiti Malaya.

Biodata Penulis:

Marzudi Md Yunus merupakan pensyarah kanan di Jabatan Sosio-Budaya, Akademi Pengajian Melayu, Universiti Malaya.

En. Zamree Abu Hassan merupakan pensyarah dan penyelaras Jabatan Sosio-Budaya, Akademi Pengajian Melayu, Universiti Malaya.

Mohammad Nazzri Bin Ahmad merupakan pensyarah kanan dan Ketua Jabatan Sosio-Budaya, Akademi Pengajian Melayu, Universiti Malaya.